

Enastående anslutning till riksdagsvalen.

Över 90% av de röstberättigade röstade för E.T.R.L (Förbundet av Estlands arbetande folk).

Valen till den nya riksdagen började och slutfördes över hela landet i entusiasmens tecken. Stora folkskaror stömmade till och från vallokalerna, vilket gjorde att valresultatet blev alla tiders främsta i Estlands historia. Över 90% av landets röstberättigade hade anslutit sig till ETRL (Förbundets av Estlands arbetande folk) val-

plattform och godtagit de däri för-mulerade kraven.

När den nya riksdagen sam-manträder, är i skrivande stund ännu obekant, men i regerings-kretsar anser man, att det kom-mer att ske i de närmaste dagar-na. Den nya riksdagens ledamö-ter ha fått order att infinna sig i Tallinn.

Varje gårdsägare måste skaffa sig Sovjetunionens flagga.

I en av inrikesministern utfär-dad förordning åläggas alla gårds-ägare i Estland att till den 20 ds anskaffa Sovjetunionens flagga, vilkens dimensioner äro: längd 1.65 m. och bredd 0,83 m. Flag-gans färg är kormosinrött.

Samtliga kreditanstal-ter ha erhållit moratorium.

För att förhindra besparings-ägare att från bankerna uttaga si-na besparingar har tjänstförrättan-de finansministern utfärdat en för-ordning, vilken tillförsäkrar mora-torierätt åt alla landets kreditan-stalter. Denna förordning kom-mer att gälla, tills stämningen ef-ter den senaste tidens genomgri-pande politiska händelser lagt sig. Likaledes har regeringen utfärdat en förordning, som hädanefter

skall omöjliggöra all kapitalflykt från landet. En dylik förordning var gällande också tidigare, men dess effektivitet var synnerligen ringa, och det visade sig att stora belopp denna förordning till trots strömmade ur landet.

I de stora folk-mötenas tecken.

Det arbetande folket erhöll ef-ter den 21 juni de vidsträcktaste friheter. Dessa ha också i full ut-sträckning utnyttjats främst i form av massmöten och demonstrations-tåg, där man givit uttryck åt sina önskningar och fordringar, ty nu regeras Estland inte mer av en liten klick egenlystiga personer utan av folket.

Riksdagen sammanträ-der på söndagen.

På förslag av republikens rege-ring och enligt presidentens be-slut sammanträder riksdagen i

Est. B

Tartu Ülikooli
Raamatukogu

sin nya samsättning söndagen den 21 ds.

Även Lettlands riksdag sam-manträder på söndagen.

Estniska handelsdelegatio-nen anlände till Moskva.

Vid delegationens ankomst till Moskva, emottogs den av Sovjet-unionens t.f. kommissarie för ut-rikeshandeln M. S. Stepanov, che-fen för utrikeskommissariatets bal-tiska avdelning Lösjak, protokoll-chefen V. N. Barkov m. fl. och Estlands chargé d Affaires i Mosk-va Ojansoon.

Hitler höll tal.

På fredagen höll rikskansler Hit-ler ett tal inför riksdagen, vari han klarlade det internationella läget och i synnerhet krigsläget.

Hitler uppmanade engelsmän-nen att ge sig, i annat fall vore Tyskland tvunget att krossa en stormakt.

Tysklands relationer med Sovjet-unionen äro goda, förklarade Hitler.

Dödsfall.

Den 13 juli avled i Tallinn än-kefru Lena Hallberg, född Marks, i en ålder av 81 år. Fru Hallberg var född på Odinsholm, men vis-tades största delen, av sitt liv i Tallinn. Hennes tankar kretsade ständigt ända in i det sista kring barndomsön, vars befolkning nu varit tvungen att lämna sina hem på holmen i havets famn.

Den avlidna, som genom sitt blida och goda väsen gjort sig mycket omtyckt och aktad bland vänner och bekanta, sörjes när-mast av en syster, två döttrar, frk. Olga Hallberg och fru Frida Lindqvist, samt svärson, major A. Lindqvist och dotterson.

Nationalitet och skola.

De senaste sex åren ha i många avseenden varit en tvångsperiod. Det offentliga livet har på alla sidor kringgårdats av hämmande förordningar och lagar, så att såväl den enskilde som samhället ofta stod frågande och undrande beträffande ändamålsenligheten därmed.

I det följande skola vi blott beröra ett par sådana lagar, som innerst inne rikta sig mot minoriteterna här i landet.

År 1935 emanerade en lag, som i högsta grad begränsar medborgarnas frihet, när det gäller barnens skolgång. Tidigare ägde föräldrarna rätt att välja vilken skola de ville även när det gällde undervisningsspråket. 1935 års lag gjorde emellertid slut på denna möjlighet och föräldrarna voro tvungna att välja den skola, som hade faderns modersmål till undervisningsspråk. Enligt vår uppfattning var detta en kränkning av medborgarnas primära rätt. Vi hoppas därför att regeringen ville revidera även detta missförhållande och upphäva denna lag.

Frågar man sig, varför en sådan lag tillkommit så kan svaret blott bli det, att dåvarande inställningen till minoriteterna var fientlig, trots att man utan att tröttna utåt försäkrade om motsatsen, eller ansågo de makthavande minoriteterna vara så farliga, så att de kunnat avnationalisera landets huvudbefolkning?

Republikens nuvarande regering har i sin deklaration även lovat att rättvisa skall vederfaras minoriteterna. Detta gläder oss svenskar i synnerhet och vi äro övertygade därom, att regeringen även kommer att infria sitt löfte och vi ge den allt vårt bistånd i dess arbete att upprätta medborgarnas självklara och elementära fri- och rättigheter. Vi ha länge nog spelat rollen av tredjeklass medborgare. Våra skolor ha arbetat under högst ogynnsamma förhållanden. Somliga ha stängts och lärarna tvångsförflyttats till estniska skolor, därifrån de längta tillbaka till sin hemskola. I syfte att förhindra nationalitetskänslans utveckling bland svenskarna ha t. o. m. unga svenska lärare förflyttats till Hiiumaa, trots

det att det inte rätt någon brist på lärare av estnisk nationalitet. Från Vormsö tvångsförvisades läraren Tomas Gårdström till Odensholm på grund av att han vågade begära en begränsning av sprit- och brännvinsförsäljningen på ön. Naturligtvis angavos motiven till förflyttningen vara av helt annan art, men den som känner till verkliga förhållandet, behöver inte sväva i okunnighet om i vilket syfte åtgärden vidtogs. Förordningen upphävdes visserligen senare, men det skedda kunde emellertid ej gottgöras.

För någon tid sedan förklarade statsministern i ett radiotal, att nationaliteten inte vore något yttre påhäng utan någonting medfött, en inre övertygelse, en egenskap, som inte kan fräntagas någon och som man följaktligen inte heller byter bort mot första bästa grynvälling.

Såsom en enastående illustration till den förra regeringens inställning till minoritetsproblemet må i detta sammanhang nämnas lagen om komplettering av parlamentet, enligt vilken minoriteterna (svenskar, ryssar och judar, sammanl. omkr. 100.000 pers.) erhålla rätt att välja en representant till andra kammaren!

Lyckligtvis hann detta val inte genomföras, men i sak förändrar detta ingenting. A. S.

Den 21 juni 1940

Denna dag står för alla tider i Estlands historia såsom en märkesdag. De murar, som under 6 års tid byggts upp kring samhället för att förhindra tillförseln av frisk luft, ha nu ramlat.

Den nya regeringen i sin deklaration har utlovat en hel rad förändringar, vilka till en del redan genomförts. Regeringen har förklarat sig vilja stöda sig på de arbetande folklagern, till vilka den inte enbart hänför kroppsarbetarna utan även de intellektuella arbetarna i samhället. Utrikesministern N. Andresen förklarade i ett tal till arbetarna vid krigsministeriets företag, att det i Estland blott finnes ett ringa antal personer, som man kan anse för icke-arbetande. Enligt ministern var det dessa, som genom sitt kapital även utövat ett

För första gången på Odensholm - och för den sista.

En frisk nordan river upp en kraftig sjö, när vi stäva fram mot Odensholm en tidig junimorgon inifrån Növa på estniska fastlandet. Den nästan kala ön höjer sig knappast över vattnet, men fyrtornet och snart även den lilla kyrkan äro tydliga sjömärken. Det är med stora förväntningar jag är på väg till den lilla ön där ute till havs. Jag har hört mycket talas om dess fåtaliga med särpräglade befolkning, och det, som Albert Engström berättat om sitt besök där tillsammans med Zorn, har etsat sig in i minnet. Men resan ditut har icke enbart startats med de sorglösa förväntningar en dylik färd en försommar-dag kunde inbjuda till — redan från början har det kommit något allvarsmättat med i bagaget. Det är min första resa till Odensholm. Utflykten fyller mig med den spänning och den tjusning, som färden till nya mål alltid skänker, men jag vet samtidigt, att det är min sista resa dit. Odensholm skall om ett par dagar icke mer vara vad den var en karg, vindomsusad boplatz för en liten, ursprunglig fiskarbefolkning av svensk stam. Ön håller på att evakueras. Öborna ha fått knappt ett par veckors frist för att lämna den plats, där de och deras fäder i många led ha bott. Ön med det suggestiva svenska namnet skall fylla andra ändamål.

I hamnen längst ute på öns sydspets har en pråm förtöjts. Den fylles just med de knappt hundra öbornas tillhörigheter. På stranden ligga högar av bord, stolar och diverse husgeråd och över de låga backarna upp mot byn kommer en och annan vagn lastad med bohag. Det är uppbrottsstämning på Odensholm. Man behöver inte tala länge med ö-

avgörande inflytande på landets styrelse.

Den nya regeringen har på kort tid hunnit med otroligt mycket, vilket vittnar om att den tagit sin uppgift på allvar och även inom kortast möjliga tid kommer att genomföra de i deklarationen bebadade förändringarna.

För första gången...

borna för att förstå, vilken tragedi det är, som just nu utspelas. Folket ryckes upp med rötterna ur en miljö, som visserligen synes torftig, men med vilken de under generationer vuxit samman på ett sätt, som för andra är svårt att förstå. I isoleringen härute ha människorna kommit varandra och sin boplatz närmare än på andra håll. Sambandet med det förflutna har också blivit mycket starkare. Arbetsförhållanden, livsföring och samhällsanda — allt har fått sin bestämda prägel av livet här ute. Öborna känna sig som ett litet folk för sig, ett svenskt folk.

Huvudmannen för familjen Erkas räknar upp sina förfäder i nio led ända tillbaka till den Erik, som kom från Sandhamn. Hans överresa måtte i så fall ha skett i början av 1600-talet. Det finns icke många skrivna urkunder på ön — men dem man har skattar

man desto högre. Dit höra avskrifter av de privilegier, som Karl IX och efter honom Gustaf II Adolf och Kristina utfärdade. Så när som på en skatt, vilken utgick med vissa kvantiteter torkad och salt fisk skulle de slippa pålagor. De dokumenten ha öborna då och då fått bruk för, då det gällt att hävda sig mot de krav, som restes av dem, som ansågo sig vara ägare till ön. I den äldsta urkunden, som är daterad 1600, kallas Odenholm Ödesholm. Det förefaller också troligare att ön fått sitt namn av öde än av Oden, hur lockande det sistnämnda alternativet än är.

Enligt traditionen skulle pesten en gång ha gått fram över ön och endast lämnat tre män och fyra kvinnor vid liv. De skulle ha bott i ett hus, som tillhör Erkas och är öns äldsta bevarade. F. ö. äro byggnaderna av yngre ursprung. En av de ståtligaste är

Marks stora rödmålade gård. Det var här, som Zorn och Engström på sin tid togo in och minnet av deras besök är ännu levande. Den gamle fine Marks går omkring och tar avsked av sin gård och de tillhörigheter han måste lämna. Han visar oss brunnen, där en av hans förfäder i mitten av 1700-talet ristat sitt namn, berättar om träskorna, som hans far började att göra efter mönster av en sko, som hittats på stranden och vilka därefter blivit allmänna på ön, letar fram allehanda älderdomliga föremål, som för länge sedan kommit ur bruk.

Byn ligger hopträngd mitt på ön intill det lilla odlingsbara området. Ett gott stycke därifrån mot sydväst ligger den lilla kyrkan. Den är byggd av sten år 1765–1766 och med sitt långhus, kor och torn av en för Estland vanlig 1700-tals typ. Kyrkogården runt om rymmer icke några gam-

Pionjärer.

Aldrig hade jag tänkt på att åren gått så fort. Men så en sommarnatt, när jag kom hem, runo min ungdoms strapatser mig i minnet. Det var när jag kom ut ur skogen och såg det blanka havet glittra mellan spanterna på skutorna, som stodo under byggnad på varvet. Det var precis på samma ställe, där jag för över sextio år sedan kölsträckt min första lilla enmastare, bordlagt den med blåvirke — min far tyckte annat var slöseri — och fattat det djärva beslutet att tillsammans med ett par likasinnade börja segla på Finland med potatis.

Skutan kunde knappast kallas prima. Den sjönk natten efter det vi sjösatt den. Men vi lät den tättna på sjöbottnen och pumpade upp den igen. Sen höll den.

Vad gjorde det väl, om vi var utan karta och kompass? Vi var pionjärer, vi var de första, som dristat sig taga sig något sådant före och vi måste något våga för att något vinna. Vi tog alltså in potatislaster i hemtrakten och satte sedan kurs på Paldiski för att klarera. Så länge vi flöt omkring i kända vatten, gick det fint. Men från Paldiski skulle vi ta oss över till Hangö. På natten fick vi en liten storm från SV, och

överresan gick som en dans. Vi tyckte det var härligt att segla i skärgården, och som vi såg, att det var djupt överallt, kastade vi all försiktighet överbord, och plötsligt satt vi fast på ett skär.

Där satt vi och vändades, tills äntligen en liten ångare kom förbi. Vi hojtade och fäktade, så fick vi en tross och kom loss.

Nu tyckte vi det var bäst att följa efter ångaren, så att vi inte skulle stöta på en gång till. Vi bredde ut seglen åt båda sidorna, och skutan flög iväg som en kråka i sjögång. Men snart hade vi förlorat vår vägvisare ur sikte, nattem kom och vinden friskade i, och vi satte av längre ut till havs för att ej hamna på grund.

Det blev en spännande natt. Stormen drev oss ur kursen, det kände vi på oss. Och det vatten vi pumpade genom skutan tvättade potatisen så ren som den aldrig blir i en gryta. Det var ett himmelens under, att seglen höll och att skutan överhuvud red ut den stormen. När morgonen kom, hade vi tappat bort oss fullständigt. Stormen bedarrade småningom igen, och vi fick andrum och tid att tänka efter, var vi kunde befinna oss. Vinden var västlig, vi hade alltså drivit en god bit in åt Finska viken. Vi beräknade, att vi satt ungefär utanför Narva. Eftersom vi nu hade kommit så

långt åt öster, tyckte vi, att det var bäst att fortsätta till Kronstad och Leningrad, där vi hade goda utsikter att få bra betalt för potatisen.

Och fram kom vi. Men strömmen vid Nevas mynning var så stark, att vi fick slita värre, innan vi lyckades manövrera in skutan och lägga till, där vi såg, att liknande fartyg låg.

Vi var nu på åktrysk mark och tänkte titta närmare på ryska förhållanden. Till den ändan klädde vi oss — Anders och jag — i våra medhavda söndagskläder och äntade upp på kajen. Mats, som var yngst, fick ta vakten.

Det var en härlighet utan like, denna stad. Det faller sig liksom litet svårt att tala om allt hur det såg ut. Det var stort och övervåldigande och liv och rörelse, så att man tappade andan. Och innan vi visste ordet av, hade vi gått vilse. Men vi gick på och tittade och glodde på all härligheten. Vagnar och butiker, höga hus och stora parker och fint folk i oändlighet. Till slut tyckte vi dock, att vi måste tillbaka till hamnen, bemannade oss med mod, stegade fram till en posterande polisman och frågade: "Gdje port?" — "Tam", svarade polisen och klargjorde sedan medelst tecken och under, vilka vägar vi skulle gå.

(Forts.)

Den första gången...

la gravstenar utan endast sådana av relativt modernt ursprung. Men i kyrkogårdsmuren reser sig en ståtlig port av väldiga, från ett vrak bärgade ekstockar och den krönes av en gammal galjonsbild, som skall föreställa Martin Luther. Även det inre av kyrkan prydes av många minnen från båtar, som förolyckats i de farliga farvatten kring Odinsholm. Man lägger också märke till ett par ljuskronor från 1766 och 1777, som skänkts av några öbor, vilkas namn ristats in. Kronorna äro av trä och järn men bronserade och söka efterlikna de stora mässningskronor, som smycka fastlandets större kyrkvr. En fattigbössä är skänkt av Adam Hansson år 1756.

I denna kyrka firades söndagen den 9 juni gudstjänst för sista gången. Jag har svårt att glömma kvinnornas och männens ansikten, när de sjöngo utgångspsalmen eller när de lyssnade till skolbarrens sång. Men allt bar denna solskensdag dock icke prägeln av tragiskt uppbrott. Framför altaret vigde prostén Pöhl två unga par, praktiga representanter för öns talrika ungdom. Här stod man icke vid ett slut utan vid en början. Odenholmarna ha förlorat sin gamla boplatz men de skola slå sig fram på nya.

Sten Karling.

Sista söndagen på Nargö.

Det är inte lätt att i skrift ge uttryck för den stämning som rådde bland Nargöborna söndagen den 14 juli när de för sista gången samlades i sitt lilla idylliska kapell, för att ännu en gång, för sista gången, gemensamt deltaga i en svensk gudstjänst på sin kära fäderneö och tillsammans höja sina stämmor till sång på det kära svenska språk som trots tidigare öden, som hemsökt denna ö och trots isolationen från den övriga svenskbygden, ännu här bevarat sin rena och ljuva klang. — Allvarsfull och dyster var stämningen när högmässan förenad med ungdomens första nattvardsgång kl. 11 på förmiddagen tog sin början. Att kyrkans utrymme ej var tillräckligt för den folkskara som ville vara närvarande, är lätt att förstå, och

tyvärr så var det också en del som fick stanna utanför. Omkring hundralet var deras antal som med extrabåt från Tallinn på lördagen och söndagsmorgonen anlände till Nargö, de flesta i Tallinn bosatta Nargöbor, för att ännu avlägga ett sista besök på sin kära hemö. I procession tågade man till den med löv och ängsblommor av konfirmanderna så vackert smyckade kyrkan, där predikan hölls av pastor Ivar Pöhl. Svårt hade man att dölja de känslor som talade från det inre hos den i andakt deltagande församlingen, och mången smärtsam tår fälldes. Mången mindes väl med vilken kärlek och uppoffring han själv deltagit i bygget av detta kapell, ja tanken kanske smög sig tillbaka till den högtidliga stund då man för två år sedan förhoppningsfullt hade samlat sig på samma ställe för att som en kärleksgåva av många tacksamma givare mottaga helgedomen till ett kulturellt och andligt centrum för öns svenska fiskarebefolkning. Predikan hölls över ämnet: "Kasten alla edra bekymmer på Honom ty Han har omsorg om eder" varvid tal. bl. a. underströk vikten av andlig beredskap i smärtans tider och erinrade om den historiskt betydelsefulla insats Nargösvenskarna gjort i Estlandssvenskarnas historia. Konfirmanderna hade bildat en egen kör, som mycket vackert med hjälp av några medlemmar ur Tallinns svenska kyrkokör sjöngo: "Hur ljuvt det är att komma" och talrikt var deras antal som för sista gången böjde sina knän kring altarringen i Nargö kapell. — Ungdomarna, som för första gången vunno tillträde till H. H. Nattvard voro:

Rainer Holm, Ebba Herm,
Ulrik Holm, Irma Kokk,
Arvid Luther, Ellen Luther
Karl Tammik, Anna Rosen.

Strax efter högmässans slut samlade man sig på kyrkogården där man tog farväl av sina kära hädansovna. Särskilt gripande var var stämningen här, då det just var på samma plats som man för 22 år sedan hälsades välkommen tillbaka till Nargö igen efter en fyraårig tvångsvistelse på annat håll. Det måste kännas särskilt smärtsamt att lämna sina kära egna kvar, utan möjlighet att hädanefter vörda deras minne och vackert men smärtsamt var det att lägga märke till huru nya

Utgiva
Svenska Odlingens vänner
A. Stahl, ansvarig red.
Rüütli 3, Tallinn.
Tel. 470-08.

Prenumerationspris:

Inrikes	Utländ
1 år Ekr. 2:—	1 år Ekr. 5:—
1/2 " " 1:—	1/2 " " 2:50

gravstenar restes och huru graverna för sista gången omsorgsfullt vårdade, nu kvarlämnades i en fridfull ensamhet. —

Trots brådskan firades dock denna sista söndag i helgd och vördnad inför den fäderneävida kristna traditionen, som varit ett särskilt utmärkande drag för denna lilla estlandssvenska folkspillra i Finska viken, och när det så småningom led mot aftonen och båtarna lyfte ankar för att återvända till staden, hade man svårt att tro att den sista sidan i Nargösvenskarnas historia skrivits.

I. P.

Rabarberpaj.

$\frac{1}{2}$ kg rabarber, 1 msk små rusin, (kan utelämnas) 1 ägg, $1\frac{1}{2}$ dcl vetemjöl, 2 dcl socker.

Pajdeg: 2 msk smör, 6 msk mjöl, 1 msk mjölk, 1 tsk socker.

Beskrivn.: Rabarberna ansas och skäres tvärs över i mindre bitar. Ägg, socker och mjöl röres tillsammans. Rabarbern och de rensade, sköljda russinen tillsätts. Allt lägges i en smord rund eldfast form. En deg göres av de övriga ingredienserna, kavlas hastigt ut till ett lock och pålägges. Pajen gräddas i medelvarm ugn $\frac{3}{4}$ tim. serveras till efterrätt med vaniljsås. Pajen är även god tårta till söndagskaffet.

Vår älskade mor

Lena Hallberg

f. Marks

född den 29 dec. 1858 på Odinsholm, avled fridfullt den 13 juli 1940 i Tallinn.

Djupt sörjd och saknad, av döttrar, svärson, dottersor och syster

Olga Hallberg, Frida, Anders
(f. Hallberg)
och Runar Lindqvist.

"Var finns en kärlek, som intill döden står oförändrad i alla öden, som lik Guds ängel oss övervakar, som fordrar intet, men allt försakar? På denna jorden finns endast en: en moders kärlek är det allen'."